

Haapsalu-Palivere-Risti-Koluvere-Kullamaa 45km

Haapsalust Tallinna suunas välja sõites tasub kohe pilk heita 1539. a pärinevale [Uuemõisa mõisale](#). Praegune peahoone püstitati 1833. 1920tel ehitati hoone arh K. Burmani projekti järgi ümber Läänemaa Õpetajate Seminari tarbeks lisades talle muuhulgas ka pikad ühekorruselised tiibhooned. Peale seminari likvideerimist kasutas hoonet Scoutspataljon, peale teist ilmasõda oli hoone vene sõjaväe käes. Peale tulekahjut varemesse jäänud hoone taastati 1980tel arhitekt Burmani kavandatud väliskujul. Mõisa peahoones asub [Uuemõisa Valge Saal](#) on üks Läänemaa esinduslikumaid.

Natuke enne [Taebla](#) asulat juhatab teeviit Kadarpiku külla Eesti ühe kuulsama maalikunstniku [Ants Laikmaa majamuuseumi](#). Kunstnik ehitas sinna oma ideaalide väljenduseks Eestis ainulaadse rahvusromantilises stiilis kunstnikumaja. Majamuuseumi juurde kuulub ka 7 ha suurune looduskaitsealune park, kuhu on istutatud Eesti kirjanikele pühendatud tammed. Taebla asulast läbi sõites paistab suurele teele [Lääne-Nigula kiriku](#) torn. 13. saj pärit hoone sai 1809. a tulekahjus tugevalt kannatada, kaotas taastamistööde käigus algse ilme ja võeti uuesti kasutussele 1816. a. Torn ise on aastast 1882. Kiriku ümber on vana kalmistu, tähelepanu vääriavad vanad ristid ja hauaplaadid.

Kiriku ligidal asuvasse Uuetoa tallu on rajatud [Koela talumuuseum](#), mis tutvustab Eesti vana talumajapidamist ja kombeid. Mõne aja pärast püüab pilku tee ääres [värviliste lintidega post](#), mille otsas on kurepesa. Linnid on posti külge sidunud peigmehe oma pulmapäeval, tellides sel moel lasteõnne.

Edasi viib tee [Paliverre](#), mis on tuntud oma liivamägede ja männimetsade poolest. Paliveres asub [Pikajalamägi](#) on Läänemaa kõrgeim punkt (51 m) ja ühtlasi ka II aastatuhande algusest pärinev linnus, mille ehitamine on jäänud pooleli. Enne asulat jääb üsna tee äärde [Palivere mõisahooned ja park](#), kus on majutuskoht ja kool.

Enne Ristilt Virtsusse keeramist võib hetkeks külastada ka [Risti asulat](#). Risti on teede ristumispunkt, värav Läänemaale ja saartele. Asula keskuses raudteejaama juures on omapärane [mälestusmärk küüditatutele](#) – raudteerööbastest rist. Siitkaudu küüditati ligi 3000 Lääne-Eesti inimest.

Virtsu teele pöörates jääb tee äärde Eesti üks vanemaid rabakooslusi ja terviklikumaid lagerabasiid - [Marimetsa raba](#), mis saab alguse Rõuma külast.

Kaitsealune raba on arvatud rahvusvaheliselt

tähtsate linnualade hulka. Seal pesitsevad soolookull, hiireviu, kaljukotkas. Rabaservadel on metsiste ja tetrede mängukohad, taimharuldustest kasvab siin tume neiuvaip, soohiilakas ja porss. Rabas on [Karukõrvemägi](#), kus II maailmasõja ajal varjasid end metsavennad. Rajatud on laudtee koos [linnuvaatlustornide ja infotahvlitega](#).

Risti-Virtsu tee 12. kilomeetril paistab teele [Koluvere piiskopilinnus](#), mis on tõenäoliselt 13. sajandist. Liivi jõe ja kanalite vahelisel saarel asuv vesilinnus oli üks viiest Saare-Lääne piiskopi residentsist. Linnusel on olnud mitmeid eri rahvusest omanikke, ühed viimased olid Venemaa keisrinna Katariina II ja Keiser Paul I. Hetkel on loss eravalduses.

Koluverest väheke edasi asub [Kullamaa](#), mille vanim ehitist on 13. sajandist pärit [kirik](#). Kiriku sisustusest väärib mainimist renessansskantsel, kirikaed on huvitav oma erisuguste ristide poolest. Eesti vanimale ratasristile on raiutud aastaarv 1621 ja kiri „[Sitta Kodt Matz](#)”. Legendi järgi olevat Matz käinud hobusepabulaid korjamas ja väetanud sellega põldu, põllul kasvanud vägev rukis ja temast saanud nii rikas mees, et ta võis end lasta mätta kiriku kõrvale. [Kullamaa kirikaia](#) puhkab ka Eesti esimene professionaalne helilooja Rudolf Tobias (1873-1918).

Kalmistu kõrval on [Kullamaa Rohumäe](#) nimeline [linnamägi](#). 2000 m² pindalaga linnus on muistsed eestlased kasutanud 11.-12. sajandil. Nüüdseks on linnuseõue piiranud ringvall pea täielikult hävinud. Rohumäel asus ilmselt ka piiskopi vasalli, perekond Lode esimene linnus (Castrum de Coldenbecke), mis hävis 1234.

Kullamaa Kultuurimajas on avatud [kunsti galerii](#), naaberkülas Kullametsas on Silvi ja Lembitu Tarangu rajatud [arboretum](#). Lähedal asuval [Kullametsa Viburajal](#) saate nautida aktiivset puhkust.

Kui soovid reisi jätkata Virtsu suunas, siis vaata Haapsalu-Lihula-Virtsu marsruuti.

▲ A. Laikmaa majamuuseum Marimetsa raba Koluvere loss Kullamaa kirik

Pane tähele: Enne sõitu astu läbi Karja 15 asuvast Haapsalu Turismiinfokeskusest.

Teekonnaga tutvumiseks arvesta 3-4 tundi. Kui aga külastad muuseumi või käid matkarajal, varu aega terve päev.

Haapsalu TIK
Karja 15, Haapsalu
Tel 473 3248
haapsalu@vistestonia.com
www.westest.ee
www.visitestonia.com
<http://avasta.laanemaa.ee>